

PŘÍRODOVĚDNÝ TEXT ANEB INTERNETOVÉ DISKUZNÍ KOMENTÁŘE A JEJICH VLIV NA VYJÁDŘENÍ NÁZORŮ ŽÁKŮ

Scientific Text or Internet Comments
and Their Influence on Pupils'
Expressions

LUCIE HLAVÁČOVÁ, lucie.hlavacova@pedf.cuni.cz Katedra biologie
a environmentálních studií, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova;
RADKA HOLANOVÁ, radka.holanova@pedf.cuni.cz, Katedra českého
jazyka, Univerzita Karlova

Abstract

The topic of the conducted research is the influence of discussion comments on the expression of the opinions of readers, respectively pupils, and on the nature of their subsequent reactions in the discussion when reading the presented science text. The research tool used is a form with the initial text of the media release and several subsequent discussion posts. The initial text deals with an ecological process, the so-called trophic cascade, which is clarified using the example of the return of wolves to Yellowstone National Park and their impact on the entire ecosystem. However, within the discussion comments on the given text, four different versions of the forms appear, differing only in the reactions of the discussion comments. The purpose of these differences is to find out whether the comments on the media's science communication have an influence on the formation of the opinion of the discussants and how they manifest themselves in the discussion. 309 pupils of lower and upper secondary education took part in the research. The results indicate that due to the occurrence of certain types of comments, pupils react in a different way in the discussion. For example, it turned out that in the case of comments appealing to the fear of wolves, the students also expressed certain fears about wolves significantly more often, but on the other hand, opinions expressing disagreement with the comments were also the most common. Revealing certain influences of discussion comments makes it possible to respond appropriately and significantly contribute to the development of media literacy, and therefore also science literacy.

Klíčová slova

mediální výchova, kritické myšlení, přírodovědná gramotnost, Yellowstone National Park, vlci

Key words

media education, critical thinking, science literacy, Yellowstone National Park, wolves

ÚVOD

Mediální výchova je vysoce aktuální téma současné doby, jež má přesah do všech vzdělávacích oblastí, včetně oblasti přírodovědné. Díky rozličným moderním technologiím a mediálním prostředkům potažmo sociálními sítěmi a diskuzními fóry se neustále setkáváme s rozličnými přírodovědnými výzkumy, poznatky a názory. Reflexe vědecké práce v souvislosti s kritickým zacházením s informacemi je základním předpokladem přírodovědné gramotnosti (Janouškova, Žák, Rusek, 2019). Na nutnou potřebu rozvíjet mediální gramotnost reagují odborní didaktici vytvářením podpůrných didaktických materiálů. Za zmínku stojí publikace „Mediální výchova: od teorie k praxi“ (Holanová, Klinka, 2022), ve které

se autoři mimo jiné snaží zapojit mediální výchovu i do předmětů, v nichž má zatím malou tradici – do přírodopisu/biologie a chemie.

Významnou roli v oblasti mediální gramotnosti mají i internetové komentáře, které může na sociální síti i k různým článkům vkládat téměř kdokoliv. Vliv a význam internetových diskuzních komentářů a mnohdy i souvisejících falešných zpráv je v oblasti mediální výchovy aktuální téma. Falešné zprávy a podněcování nenávisti v diskuzních příspěvcích hraje velkou roli například v propagandě politického marketingu [Gil de Zúñiga 2021], v oblasti kyberšikany [Brewer et al. 2015] i v oblasti ky-

bernetické války a rozdělování společnosti na názorově vyhraněné skupiny [Innes et al. 2021]. Falešné zprávy dokáží významně ovlivnit nevědomé chování jednotlivců [Bastick 2021].

Z hlediska komentářů je dobré věnovat se i hledisku psychosociálního vývoje a zkoumání změny názoru na sebe sama, změnu sebehodnoty a sebehodnocení, ty totiž bývají ovlivněny komentáři nebo počty „lajků“ [srov. např. Bell, Cassarly, Dunbar 2018; Sherman et al. 2016]. Na síle vlivu komentářů se také podepisuje to, v jaké sociální bublině se čtenář nachází, s jakými lidmi je na sociálních sítích ve spojení. Nejsilnější vliv na změnu názoru mají preference a doporučení našich blízkých, přátel, příbuzných, vrstevníků [Gregor, Vejvodová 2018].

Čtením diskuzních komentářů bývá čtenář vystaven informacím, které ani nevyhledává, a ať si to uvědomuje, nebo ne, právě tyto komentáře mohou mít vliv na způsob jeho přemýšlení a potažmo utváření osobního názoru. Při recepci komentářů totiž vstupuje do hry mnoho mechanismů jako např. konfirmační zkreslení, asimilační zkreslení, projekce atd. [Gregor, Vejvodová 2018].

METODOLOGIE

Cílem výzkumu je zjistit, jaký vliv mají různé internetové diskuzní komentáře k mediálnímu přírodovědnému sdělení na reakce a vyjadřování žáků při zapojení se do diskuze.

Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- VO1: Jak reagují žáci na přírodovědný text, u kterého převažují kladné internetové komentáře s věcným konstatováním myšlenek textu?
- VO2: Jak reagují žáci na přírodovědný text, u kterého převažují internetové komentáře, jež

zlehčují nebo mírně zpochybňují informace v textu?

- VO3: Jak reagují žáci na přírodovědný text, u kterého převažují internetové komentáře, jež apelují na strach a podněcují obavy?
- VO4: Jak reagují žáci na přírodovědný text, u kterého převažují urážlivé a nenávistné internetové komentáře?

POPIS VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE

Použitým nástrojem realizovaného výzkumu je formulář s výchozím textem mediálního sdělení (viz příloha 1) a několika následnými diskuzními příspěvky (viz příloha 2).¹ Text je graficky zpracován tak, aby odpovídal článku z internetového portálu ČT24.² Obsah mediálního sdělení je částečně upraveným přepisem z dokumentu „Jak vlci změnili řeky“ – (dostupné na youtube).³ Výchozí text se zabývá ekologickým procesem, tzv. trofickou kaskádou, který je objasněn na příkladu návratu vlků do Yellowstonekého národního parku a jejich dopadu na celý ekosystém.⁴ V rámci diskuzních komentářů k danému textu se objevují čtyři rozdílné verze formulářů. V jedné diskusi převažují kladné komentáře podporující hlavní myšlenky textu (verze A). Ve druhé diskusi dané komentáře spíše zpochybňují nebo zlehčují informace daného textu (verze B). Ve třetí verzi se objevují v zásadě negativní komentáře působící především na pocit strachu z vlků (verze C). Čtvrtá verze diskuze zahrnuje urážlivé komentáře, tzv. „hejty“, vztahující se především k autorovi článku (verze D). Z hlediska vyjadřo-

1 Výzkumný nástroj byl publikován jako pracovní listy [Holanová, Klínka 2022]

2 Tento portál veřejnoprávního média byl vybrán proto, že by měl být vnímán jako důvěryhodný a nestranný. Článek na něm ve skutečnosti není umístěn; byl vytvořen pouze pro potřeby výzkumu.

3 <https://www.youtube.com/watch?v=7E8DZYeMMiA>

4 Záměrně byl vybrán neutrální text spíše mimo oblasti hlavních zájmů mladých lidí tak, aby na něj ještě neměli předem utvořený názor.

vacích prostředků diskuzní komentáře v dotaznících A ani B neobsahují (kromě emotikonů) žádné expresivní výrazové prostředky, dotazník D obsahuje expresivní prostředky s negativním zabarvením (čumět, hlavička (iron.), *chytrák*, *blbost*, *hovadina* atd.), dotazník C též, ovšem ve výrazně menší míře (*prachy*, *tahat někoho někam*).

Na konci výchozího textu měli žáci instrukci: „Zapoj se do diskuze a napiš svůj vlastní komentář.“

SBĚR DAT

Výzkumu se účastnilo 304 žáků z nižších i vyšších stupňů gymnázií (13–22 let). Formuláře byly žákům zadány v online podobě formou odkazu, který jim poskytl zadávající učitel, nebo v tištěné verzi. Online formuláře vyplnilo 173 žáků a tištěné verze vyplnilo 131 žáků. Způsob výběru gymnázií byl částečně náhodný, online formuláře byly zaslány náhodně vybraným ředitelům škol v Praze a Středočeském kraji.

Byl užit mechanismus pasivního souhlasu: Žáci nebyli dopředu srozuměni s tím, že vyplňování formuláře je součástí výzkumu a že odpovědi budou dále analyzovány. S cíli a záměry výzkumu byl srozuměn pouze učitel žáků. Žáci byli učitelem upozorněni, že jejich práce nebude známkována, a byli vyzváni k tomu, aby při vyplňování byli co nejvíce spontánní. Utajená účast na výzkumu omezuje možnost, že by žáci v komentářích zaujali „správný a očekávaný“ postoj. Tento postup riziko sice neeliminuje, ale alespoň výrazně snižuje.

Objasnění používaných pojmů:

Žákovské komentáře: Komentáře, které byly psány osobně žákem do výzkumného formuláře.

Diskuzní komentáře: Fiktivní komentáře, které byly součástí výzkumného formuláře a navozovaly atmosféru „vzniklé diskuze“.

Stanovené kategorie

Metodou otevřeného kódování [Švaříček, Šedová 2014] byla na základě získaných dat vytvořena tabulka kategorií [Strauss, Corbinová 1999]. Jednotlivé části žákovských komentářů byly v jednotlivých kategoriích číselně skórovány (0/1). Tento článek představuje výsledky pouze vybraných kategorií (kategorie č.14, 15, 18, 19). Data v rámci ostatních kategorií jsou publikována v samostatných článcích (Holanová & Hlaváčová, 2023a; Holanová & Hlaváčová, 2023b)

V rámci každé kategorie bylo dále rozlišováno, zda se daný výrok žákovského komentáře vztahuje k textu mediálního sdělení (článku), nebo k textu diskuzního komentáře. Žákovské komentáře byly nezávisle analyzovány, resp. skórovány a řazeny do jednotlivých kategorií dvěma výzkumníky. Sporná skórování byla vyjasněna následnou diskuzí.

Statistické zpracování

Jednotlivé rozdílné verze formulářů byly žáky vyplněny v následujícím počtu: $N_{(\text{verze A})} = 70$, $N_{(\text{verze B})} = 83$, $N_{(\text{verze C})} = 75$, $N_{(\text{verze D})} = 74$. Ke srovnání dvou relativních četností (procentuálních hodnot), byl použit Z-score test, případně chi-square test. Oba testy byly vyhodnoceny na hladině 5% významnosti.

K bližší interpretaci vyhodnocených dat jednotlivých kategorií byla použita metoda vyložení karet [Švaříček, Šedová 2014], kategorie byly doplněny konkrétními výroky žákovských komentářů, označeny písmenem A, B, C, D dle dané

verze formuláře a číslicí kódující konkrétního žáka. Výroky žáků jsou v textu uvedeny kurzívou a citovány v originální podobě (včetně pravopisných

chyb). Krácení příspěvků je graficky označeno jako /.../.

Tab. 1 Stanovené kategorie otevřeného kódování:

Číslo	Stanovená kategorie – Žák v komentáři:	
1	zmiňuje jednostrannost (zaujatost) textu	
2	používá pozitivní expresivní vyjadřovací prostředky	
3	používá negativní expresivní vyjadřovací prostředky	
4	používá pouze neutrální vyjadřovací prostředky	
5	vyjadřuje explicitní/implicitní souhlas	
6	vyjadřuje explicitní/implicitní nesouhlas	formou útočnosti a agresivity
		formou neutrálního vyjadřování
7	vyjadřuje nejistotu a pochybování (explicitně/implicitně)	
8	vyjadřuje, že textu věří, vyjadřuje se k pravdivosti textu	
9	vyjadřuje, že textu nevěří, vyjadřuje se k nepravdivosti textu	
10	vyjadřuje kladné emoce/hodnocení/postoje	
11	vyjadřuje negativní emoce/hodnocení/postoje	
12	uvažuje nad věrohodností zdroje	
13	vybízí ke kritickému myšlení/kriticky se zamýšlí nad obsahem	
14	vyjadřuje pozitivní názor na vlky, obhájí vlky, zmírňuje obavy z vlků	
15	vyjadřuje negativní názor na vlky, obavy z vlků	
16	zmiňuje myšlenky textu, konstatuje fakta zjištěná z textu	
17	využívá zkratky, emotikony, emoji (a další grafické prostředky typické pro elektronickou komunikaci)	
18	zpochybňuje obsah textu pomocí argumentace	
19	obhájí obsah textu pomocí argumentace	

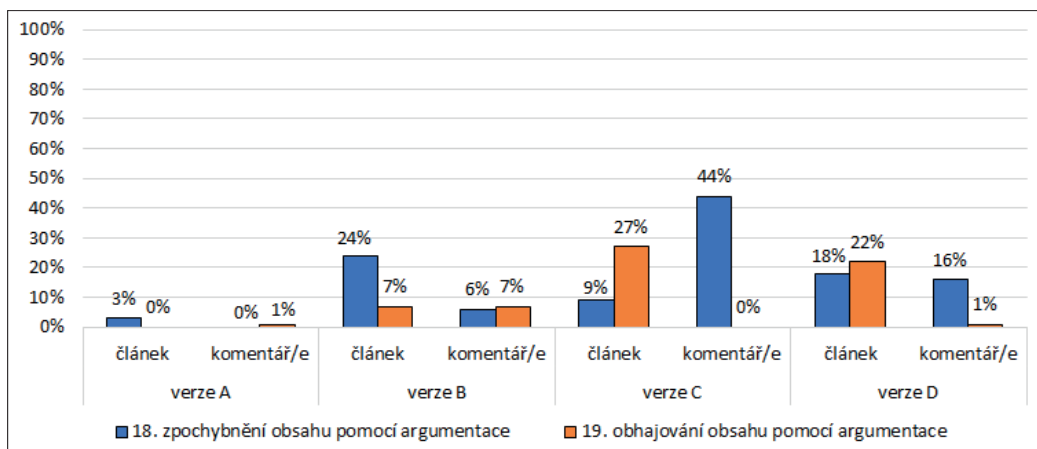
VÝSLEDKY

Kapitola předkládá vyhodnocená data, jež jsou na základě obsahu jednotlivých kategorií řazena do dvou tematických bloků, tzn.: a) zpochybňování a obhajování textu pomocí argumentace; b) názory na vlky. Každý tematický blok zahrnuje grafické znázornění a konkrétní vybrané úryvky žákovských komentářů k jednotlivým kategoriím. Žákovské komentáře jsou interpretovány s důrazem na jazykovou analýzu.

Zpochybňování a obhajování textu pomocí argumentace

Obhajování pomocí argumentace (kategorie 19)

Z grafu 1 je patrné, že **žáci** pracující s verzí dotazníku C a D vykazovali největší potřebu obhajovat text výchozího článku (27% C a 22% D). Žáci pracující s verzí A naopak neobhajovali obsah textu vůbec (0%).

Graf 1 Zpochybnění nebo obhajování pomocí argumentace.

Argumenty směřují k podpoře rozmanitosti a rovnováhy v přírodě a nutnosti regulovat množství přemnožených druhů pomocí přirozených predátorů:

Určitá rozmanitost živočichů v přírodě je velmi důležitá, bylo to tak dříve a mělo by to tak být i nyní, v době, kdy lidé silně ovlivňují přírodu. Velké množství jakýchkoli zvířat je špatně, proto by se všechny druhy měli zanechávat v přiměřeném počtu. (C14)

Zpochybňování pomocí argumentace (kategorie 18)

Zpochybňování výchozího článku pomocí argumentace bylo nejčastější u dotazníku verze B (24%) a srovnatelně i u D (18%) ($p > 0,05$) (viz graf 1). V případě verze B, která svými diskuzními komentáři právě zlehčovala nebo zpochybňovala určité informace textu, se žákovské komentáře nejčastěji dotýkaly jednostrannosti textu (např.: *není to vina jenom srn; srny jsou*

v něčem také prospěšné; ostatní zvířata škodí zase jinak než srny; srny si přeci nespasou všechnu zeleň kolem sebe; lidi ničí přírodu více než srny).

Příklady žakovských komentářů:

- *Je to napsané, jakoby vlci zachránily celou přírodu. Věřím, že trochu, ale i ostatní zvířata, tomu určitě hodně pomohli, a pořád pomáhají. (B27)*
- *Přijde mi zvláštní, že se v článku mluví jen o pozitivním přínosu vlků. Všechno má svoje negativa, ale i pozitiva... (B54)*
- *Tento článek mě velmi zaujal, však myslím, že je lehce přehnaný. Jak psal @Peeetr, srnky si přece nebudou vyžírat vše, to by vyhladověly! (B67)*
- *Je to bráno jen z jednoho pohledu, příchod vlků měl určitě i nějaké negativní důsledky, ale nemluví se o nich (B15)*

Argumenty ve verzi D se spíše opíraly o přehnanost obsahu či nepřesnost titulku (*nenazýval bych to přímou prací vlků (D5), přijde mi divné, že by se celá příroda změnila jen kvůli pár zvířatům (D26), vlci asi úplně ze dne na den nezměnili všechno kolem sebe (D29), už z názvu působí článek divně (D74), doslova bych neřikal, že pomohli vlci, protože oni to neudělali ze svého vlastního úmyslu, oni jen potřebovali jíst a co se stalo, stalo se. (D58)*

Příklady žakovských komentářů:

- *Přijde mi, že vlci určitě pomohli s regenerací a dalším vývojem vegetace. Ovšem mi přijdou velmi divné ty poslední věty. Nemyslím si, že za toto vlci můžou a přijde mi to jako fake news. Jinak velmi zajímavý text. (D43)*
- *Sice je to zajímavý, ale přijde mi jméno článku nepravdivý. Očekával jsem že vlci mají nějakou superschopnost, ale nakonec se zjistilo, že změna toku vlastně nebyla vůbec vina vlka, ale vina nedostatku srnek. To by mohl ovlivnit jakýkoliv jiný predátor srnek, tím pádem vlci by v tomto nebyli zas tak speciální. (D37)*

- *Tento článek má v sobě spoustu neuvěřitelných informací a nechce se mi věřit, že všechno napsané je pravda. Kdyby 3 vlci dokázaly změnit celý park, bylo by to velmi dobré, ale z momentálního pohledu troch nemožné. Už z názvu působí článek divně. (D74)*
- *První část článku ještě docela dává smysl, jakmile se tam ale začne mluvit o zpětínásobení výšky stromů za takovou chvilku a zpevnění břehů řek, to už takový smysl nedává. Dále mi to přijde jako dobrá pohádka o kouzelných vlčích (D25)*

Zpochybňování diskuzních komentářů pomocí argumentace bylo naopak výrazně nejvyšší u verze, v níž diskuzní komentáře apelují na strach z vlků, tzn. C (44 %) oproti (A 0%, B 6 % a D 16 %) ($p < 0,05$) (viz graf 1). Tyto argumenty žakovských komentářů se opírají zejména o nepravděpodobnost útoku vlka na člověka a o užitečnost vlků v přírodě. Argumenty ve verzi C se opírají zejména o obhajobu vlků a vyvracení jejich „mytické“ nebezpečnosti a o princip přírody či užitečnost vlků v přírodě:

Příklady žakovských komentářů:

- *Ale zase se do přírody vrátí spousta ostatních živočichů a rostlin, které mohou spásat ovce. A zas tolik ovcí a skotu vlci nezabijou. (C8)*
- *To už není poprvé co jsem slyšela o takové věci. Vlci jsou tak nesnášlivé, protože v pohádkách jsou vždy zlé. (C72)*
- *Když porovnáte, kolik lidí zabije ročně vlk a kolik sám člověk, tak bych spíš do přírody nevypouštěla žádný lidi. (C11)*
- *Ale zase se do přírody vrátí spousta ostatních živočichů a rostlin, které mohou spásat ovce. A zas tolik ovcí a skotu vlci nezabijou. (C8)*
- *Vlci se vyskytují hluboko v lese, kam lidé neza-vítají tak často. Navíc útočí hlavně na zvěř a lidi nechávají na pokoji./.../ (C9)*

Některé reakce, které cíleně reagují na konkrétní diskuzní komentáře, kombinují několik argumentů dohromady a apelují např. na zodpovědné chování lidí v přírodě:

- Podle mě jsou vlci jako vrchol potravní pyramidy důležití pro chod přírody, jak bylo v článku zmíněno. V reakci na jiné negativní komentáře typu „vlci žerou i lidi“ si myslím, že člověk by se při životě v místech obydlených vlky měl naučit, jak se chovat, aby se předešlo útokům. (C34)
- Odpověď na Peeetr: Je jasné, že tenhle článek je pozitivně zaměřen na výskyt vlku. Už jen podle titulku to jde vyvodit. Však tenhle národní park má žít vlastním životem a pokud tam vstoupí lidé, mají být obeznámeni informací, že se tam tyto zvířata vyskytují a je na jejich uvážení, jestli chtějí pokoušet štěstí. Těž nemůžete neuznat, že vlci pomáhají ekosystému. Jsou to predátoři a zamezují aby se přemnožil nějaký jiný živočich. (C30)

Na rozdíl od předchozích komentářů je následující reakce méně zdvořilá a žákovský komentář implicitně uráží komentujícího: *Lidi co si stěžujou*

na nebezpečnost vlku jsou slabý, příroda dělá co chce a pokud se lidi bojí o svoje mazlíčky či děti, tak ať je netahaj do národních parků. (C22)

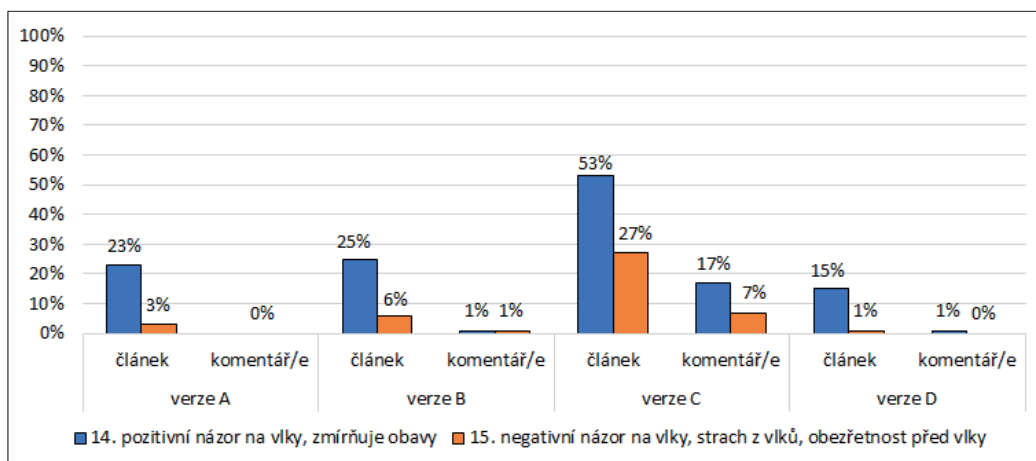
Obhajování článku pomocí argumentace

Argumenty v dotaznících C nejčastěji směřují k podpoře rozmanitosti a rovnováhy v přírodě, a nutnosti regulovat množství přemnožených druhů pomocí přirozených predátorů:

Příklady žákovských komentářů:

- Určitá rozmanitost živočichů v přírodě je velmi důležitá, bylo to tak dříve a mělo by to tak být i nyní, v době, kdy lidé silně ovlivňují přírodu. Velké množství jakýchkoli zvířat je špatně, proto by se všechny druhy měli zanechávat v průměrném počtu. (C14)
- Vlci tam musí být aby se zachovala rovnováha v systému a nebyl nějaký druh přemnožený (jako srny) (C37)

Argumenty v dotaznících D jsou nejčastěji zaměřeny na věrohodnost zdroje a na přirozenost procesů v přírodě.

Graf 2 Názory na vlky.

Příklady žákovských komentářů:

- *Vzhledem k tomu že se tento článek nachází na stránce ČT 24 (což je velmi osvědčená stránka) nepřipadá mi to jako blbost, ale spíše jako zajímavý výzkum (D35)*
- *Text zní věrohodně. Jakákoliv sebemenší změna chování živočichů, a to i nás lidí, může vést k změně prostředí. Vlci jsou vysoko v potravinovém žebříčku a o to je jejich přítomnost zásadnější. (D1)*

Názory na vlky

Nejvíce žákovských komentářů, které zmiňují strach či obavy z vlků (27 %), nebo které vlky naopak obhajují (53 %), se v obou případech objevují u verze C (viz graf 2), ve srovnání s ostatními verzemi jsou tyto procentuální výskyty statisticky významné ($p < 0,05$).

Pozitivní názor na vlky, obhajování vlků, zmírňování obavy z vlků (kategorie 14)

Pozitivní příspěvky, které vlky brání, jsou nejčastěji propojeny s argumentací (viz kategorie 19):

- *Myslím si, že vzhledem k jejich nízkému počtu, vlci pro člověka nepředstavují žádné nebezpečí. (C12)*
- *Pro lidi nejsou vlci až tak nebezpeční. Když už nějaké lidské dítě zabijou tak je to velmi vzácné než vlci jsou mnohem nebezpečnější dopravní prostředky. (C7)*

Je patrné, že i z pozitivních komentářů ve verzi C obhajujících přítomnost vlků jsou často cítit obavy, ostražitost, obezřetnost. Tato kombinace postojů je pro tuto verzi dotazníku typická:

- *Vlci jsou všem prospěšní, ale všeho moc škodí. (C4)*
- *Pokud vlků není moc a nemohou ohrozit zdraví a bezpečí lidí, myslím že jsou docela k užítku.*

Jsou to sice predatori, ale jak se píše i v článku, životy take zachranuji ♀ (C24)

- *Je dobře, že vlci ochraňují přírodu, ale měli by zůstat tam kde jsou a nerozšiřovat se příliš daleko. (C18)*

Žákovské komentáře ve verzi C jsou nejčastěji propojeny se zpochybněním diskuzních komentářů pomocí argumentace

Příklady žákovských komentářů:

- *Pro lidi nejsou vlci až tak nebezpeční. Když už nějaké lidské dítě zabijou tak je to velmi vzácné než vlci jsou mnohem nebezpečnější dopravní prostředky. (C7)*
- *I když vlci mohou zabít nevinné lidi a zvířata, je to součástí přírodního žebříčku. Tady je dobrý příklad jak i mírumilovné srnky mohou při přemnožení škodit, a proto je potřeba mít masožravce na vyrovnaní tohoto problému. (C57)*
- *Jestli že má takhle pozitivní důsledek, proč no nezavést i u nás? Vlci se stejně lidí bojí, takže je jakékoliv ohrožení nulové - to vás spíš ušlapou degeneráti na demonstraci proti vlkům, než aby vás vlk sežral. (C61)*

Negativní názor na vlky, obavy z vlků (kategorie 15)

Z negativních názorů na vlky a obavy ve verzi C se objevují ve smyslu: musíme si dát pozor, chceme je jen na vymezených (označených) místech, pouze malý počet vlků

Příklady žákovských komentářů:

- *Doufám, že se vlci nerozšíří i mimo národní park, aby nezměnili fyzickou podobu míst, kde si to nepřejeme (např. v okolí měst). (C72)*
- *Je dobře, že vlci ochraňují přírodu, ale měli by zůstat tam kde jsou a nerozšiřovat se příliš daleko. (C18)*

- *Je to sice zajímavé, ale vlci zabíjí spoustu zvířat a neměli by se vyskytovat mezi lidmi. Zase jsou ale prospěšní pro naši krajinu.* (C21)

DISKUZE A ZÁVĚR

Z výsledků dat vyplývá, že je možné pozorovat vliv diskuzních komentářů na formování reakcí žáků. Zajímavým poznatkem je potřeba žáků reagovat na diskuzní komentáře a obhajovat nebo zpochybňovat text článku v důsledku vyskytujících se nenávislných anebo strach vyvolávajících komentářů. Obdobná zjištění vychází i ze studie Wollebæka [2019], který prokázal, že rozzlobení lidé se častěji zapojují do debat s lidmi, kteří mají podobné i opačné názory a častěji také vyhledávají informace potvrzující jejich názory.

Dále se ukázalo, že u komentářů apelujících žáci ve srovnání s jinými žákovskými komentáři výrazně častěji projevovali tendenci se k příčině strachu (vlkům) vyjádřit a ve větší míře vlky sice obhajovali, ale zároveň i výrazně častěji vyjadřovali obavy z vlků

a určitou obezřetnost, jak mít vlky „pod kontrolou“. Tyto reakce odpovídají názorům Witte [1992], že jedním ze způsobů, jak mohou jednotlivci reagovat na hrozbu prezentovanou v apelu strachu, je potřeba kontroly daného nebezpečí.

Ze zjištěných výsledků není možné konstatovat, že internetové diskuzní komentáře mají vliv na změnu čtenářova názoru, ale je možné tvrdit, že ovlivňují to, na kterou část textu se čtenář zaměří a reaguje, čím se zabývá, o čem přemýšlí. Určité komentáře vedou čtenáře k údivu nad tím, že předložené informace jsou zajímavé. Jiné komentáře nasměrují čtenáře k tomu všimnout si strachu, nebezpečí, pochybností, a u čtenáře roste potřeba text zpochybňovat, obhajovat, vyjadřovat se ke komentářům a hádat se. S určitou potřebou hádat se souvisí i skutečnost, že používání negativních agresivních žákovských komentářů bylo zaznamenáno právě ve verzích s předloženými vyhocenými komentáři.

Vznik tohoto článku byl podpořen v rámci projektu Cooperatio PedF (2022–26).

Literatura

- Bastick, Z. 2021. „Would You Notice if Fake News Changed Your Behavior? An Experiment on the Unconscious Effects of Disinformation.“ *Computers in Human Behavior*, 116, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106633>.
- Bell, B. T., J. A. Cassarly, L. Dunbar. 2018. „Selfie-Objectification: Self-Objectification and Positive Feedback („Likes“) are Associated with Frequency of Posting Sexually Objectifying Self-Images on Social Media.“ *Body Image*, 26: 83–89, <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2018.06.005>.
- Brewer, P. R., M. Habegger, R. Harrington, L. H. Hoffman, P. E. Jones, J. L. Lambe. 2015. „Interactivity between Candidates and Citizens on a Social Networking Site: Effects on Perceptions and Vote Intentions.“ *Journal of Experimental Political Science*, 3 (1): 84–96, <https://doi.org/10.1017/XPS.2014.29>.
- Gil de Zúñiga, H., P. González-González, M. Goyanes. 2021. „Pathways to Political Persuasion: Linking Online, Social Media, and Fake News with Political Attitude Change through Political Discussion.“ *American Behavioral Scientist*, <https://doi.org/10.1177/00027642221118272>.
- Gregor, M., P. Vejvodová. 2018. *Nejlepší kniha o fake news!!!*. Brno: CPress.

- Holanová, R. & Hlaváčová, L. 2023a. Vliv internetových diskuzních komentářů na vyjadřovací prostředky žáků. *Didaktické studie ročník* 15 (1), 119–136.
- Hlaváčová, L. & Holanová, R. 2023b: Recepce internetových diskuzních komentářů a její vliv na projevy kritického myšlení, mediální gramotnosti a vyjadřování emocí dětských čtenářů, *O diet'ati, jazyku a literatúře*, Prešov 11(2), 106–113.
- Innes, M., H. Innes, C. Roberts, D. Harmston, D. Grinnell. 2021. „The Normalisation and Domestication of Digital Disinformation: on the Alignment and Consequences of Far-right and Russian State (Dis) Information Operations and Campaigns in Europe.“ *Journal of Cyber Policy*, 6 (1), 31–49, <https://doi.org/10.1080/23738871.2021.1937252>.
- Janoušková, S., Žák, V., & Rusek, M. (2019). Koncept přírodovědné gramotnosti v České republice: analýza a porovnání. *Studia paedagogica*, 24(3), 93-109. <https://doi.org/10.5817/SP2019-3-4>
- Strauss, A., J. Corbinová. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.
- Švaříček, R., K. Šedřová. 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Witte, K. 1992. „Putting the Fear Back into Fear Appeals: The Extended Parallel Process Model.“ *Communication Monographs*, 59 (4): 329–349. <https://doi.org/10.1080/03637759209376276>.
- Wollebæk, D., R. Karlsen, K. Steen-Johnsen, B. Enjolras. (2019). „Anger, Fear, and Echo Chambers: The Emotional Basis for Online Behavior.“ *Social Media+ Society*, 5 (2). <https://doi.org/10.1177/2056305119829859>.